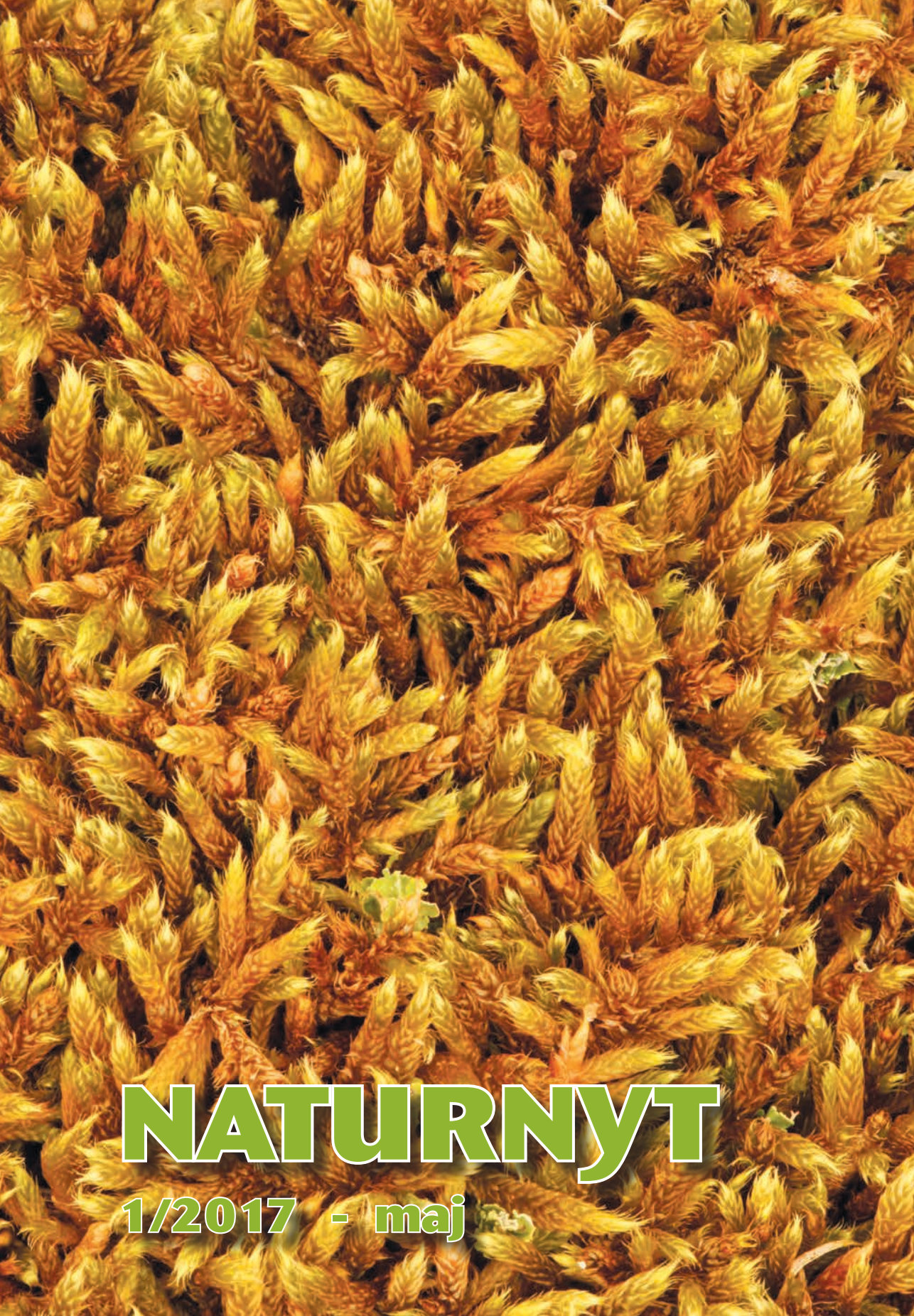

NATURNYT

1/2017 - maj

Biologisk Forening for Nordvestjylland
Ørhagevej 189, Klitmøller, 7700 Thisted

Foreningen har til formål at øge kendskabet til og interessen for naturen i Nordvestjylland.

Tidsskriftet Naturnyt udgives 3-4 gange årligt, og derudover udsendes medlemsskriftet BFN-Nyt med meddelelser og oplysninger om ekskursioner, foredrag, kurser m.m.

Kontingent 2017

Indmeldelse i foreningen kan ske ved indbetaling af kontingent på gironummer 6 58 67 24 eller bankoverførsel 1551 0006586724

Ordinære medlemmer	= kr. 220,00
Unge under 21 år	= kr. 100,00
Ekstraordinære medlemmer (familiemedlemmer, som ikke modtager materiale)	= kr. 50,00
Firmamedlem	= kr. 1.000,00

Glæd en naturven - tegn et gavemedlemskab

Du kan give et medlemskab af BFN ved at indbetale kontingentet, hvis du samtidig angiver både indbetalers og modtagers navn og adresse.

Naturnyt 1 : 2017

46. årgang

Oplag: 550 stk.
Tryk: Dantryk A/S, Hurup
Omslag: Almindelig Cypresmos
Foto: Knud Nielsen

ISSN 0903-4749, Copyright BFN

Redaktion af dette nummer:

- Jan Salmonsens, tlf. 97 97 51 48,
salmonsens@pc.dk
- Willy Mardal, tlf. 97 93 91 45,
willy@mardal.dk
- Elly Hansen, tlf. 29 46 75 53,
iegranlyst@mail.dk

Indholdet i bladets artikler er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med foreningens holdninger.

På foreningens hjemmeside kan du læse mere om BFN samt orientere dig om aktuelle arrangementer.

Adressen er

www.bfn-nyt.dk

Gamle årgange af NATURNYT

Årgang 1973-2002 (enkelte numre kan mangle) - samlet pris for alle, ca. 90, hæfter: 100 kr.
Årgang 2003-2008: 50 kr. pr. årgang
Årgang 2009-2013: 100 kr. pr. årgang
+ evt. forsendelse - Indbetaling kan ske på foreningens giro eller bankkonto.

Bidrag til Naturnyt

Redaktionen modtager meget gerne bidrag til bladet; artikler, fotos og tegninger, især vedrørende den nordvestjyske natur.

Deadline for de næste to numre:

Naturnyt nr. 2 : 2017: 1. august 2017

Naturnyt nr. 3 : 2017: 15. november 2017

Vi skal ud i naturen

Forskellige undersøgelser peger på, at vi i dag bruger naturen mindre end tidligere, og at hyppigheden af besøg i naturen er faldet jævnt igennem mange årtier. Der er også en aldersmæssig forskel, idet ældre mennesker oftere færdes i naturen end unge. Blandt andre har Danmarks Naturfredningsforening foretaget undersøgelser, og her peges der på computere og elektroniske spil som nogle af årsagerne til, at unge fravælger en tur i det fri.

Der er også over tid sket en forskel i, hvordan vi bruger naturen. I dag skal der i højere grad være et formål i form af forskellige events, som trækker mange mennesker ud i naturen på bestemte tider og steder.

Det er BFN's formål at øge kendskabet til naturen i Nordvestjylland og at udføre naturformidling. Vi arrangerer jævnligt ture til interessante lokaliteter og har dygtige guider på turene. Men helt i overensstemmelse med undersøgelserne er det mest det voksne publikum og kun i meget begrænset omfang børn og unge, som deltager.

BFN bidrager til oplysning om naturen på mange felter bl.a. via forlaget, naturkurserne og Naturnyt. For nylig er der kommet endnu en aktivitet til, idet der med udgangspunkt i "Hummerhuset" arrangeres fotosprint for børn og unge, så de kan udforske naturen på egne præmisser.

For naturbeskyttelsen er det afgørende, at så mange mennesker som muligt har en interesse i at passe på vores fælles naturarv. Og at så mange som muligt har et natursyn, hvor naturen har et formål i sig selv, uden at vi som individer nødvendigvis skal have gavn af naturen.

En sådan respekt for naturen opbygges bedst ved at få gode naturoplevelser, og mange organisationer

bidrager aktivt til – hver på deres måde – at formidle sådanne oplevelser. Den forskellighed skal der være plads til, så flest mulige kan få naturoplevelser samtidig med, at vi beskytter naturen.

Fra andre undersøgelser ved vi, at for voldsomme aktiviteter i naturområderne skader mange dyre- og fuglearter. For eksempel har Dansk Ornitologisk Forening for nylig offentliggjort en undersøgelse af, hvad der skete i et skovområde i Nordsjælland, da man anlagde en mountainbikerute i skoven. En meget stor del af de ynglende rovfugle forsvandt.

Det må vi tage ved lære af, så de vigtigste områder forbeholdes naturen, mens mere voldsomme og støjende aktiviteter må placeres på arealer, som er særligt indrettet hertil f.eks. mere bynær natur med forskellige faciliteter. En del af den kommende skovrejsning kunne passende bruges til disse aktivitetsbaserede formål, så de vigtige naturområder lades i fred.

Vi skal ud i naturen, men ikke overalt. Med en fornuftig fordeling er der plads til alle.

Poul Nystrup Christensen

BFN i samarbejde med fuglestudiekredsen på ekskursion til Agger Tange i januar. Foto: Elly Hansen

Mosser i Nationalpark Thy

Tekst og foto: Knud Knudsen

I foreningen har vi kun i meget ringe omfang arbejdet med mosserne i det nordvestjyske. Det er et forhold, der desværre går igen, når vi ser på, hvor meget mosserne fylder i de videnskabelige arbejder i Danmark. Bryologiområdet fylder i disse år meget lidt ved de danske universiteter, og man skal lede længe og meget grundigt for at finde en ansat bryolog ved et universitet i Danmark.

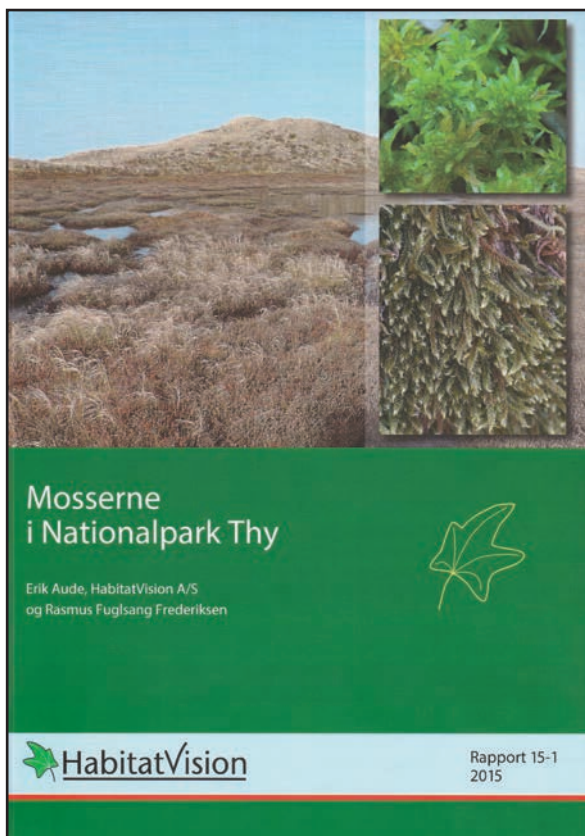
På landsplan er der vel ikke meget over hundrede naturinteresserede, der arbejder med mos, og de fleste er medlem af Bryologkredsen, som er en interesseorganisation for mosinteresserede i Danmark. Kredsen har mosbestemmelsesarrangementer flere steder i Danmark og ture til spændende lokaliteter. Man kan læse mere om Bryologkredsen på www.bryologkredsen.dk.

Mosarterne i Danmarks opdeles gerne i tre forskellige kategorier, hvor bladmosserne er den talrigeste med ca. 450 arter, hvoraf de ca. 40 arter er tørvemosser. Levermosserne er repræsenteret med ca. 150 arter og hornkapslerne med 2 arter. I alt kommer vi op på ca. 600 arter af mos i Danmark. Der er således tale om et betydelig færre antal arter end antallet af karsporeplanter i Danmark. Til gengæld byder mosserne på større bestemmelsesmæssige problemer, og det er derfor mange gange nødvendigt at tage et mikroskop i brug for at bestemme på artsniveau.

Kendskabet til mossernes udbredelse i Danmark er for de fleste arters vedkommende mangelfuld. Derfor findes der desværre ikke nogen ”rødliste” for truede og sjældne mosser i Danmark.

Projekt ”Mosserne i Nationalpark Thy”

Efter etableringen af Nationalpark Thy i 2008 er det blevet nemmere at skaffe økonomiske midler til undersøgelser af naturforhold i nationalparken. I den forbindelse lykkedes det firmaet HabitatVision ved Erik Aude via 15. juni Fonden at skaffe midler til en undersøgelse af mosfloraen i nationalparken. Undersøgelsen, som også blev støttet af Nationalpark Thy, blev gennemført af Erik Aude og Rasmus Fuglsang Frederiksen i perioden fra marts til oktober

*Rapporten om mosundersøgelsen
i Nationalpark Thy i 2014.*

2014. Undersøgelsens resultater er publiceret i bogen ”Mosserne i Nationalpark Thy”, som er skrevet af Erik Aude og Rasmus Fuglsang Frederiksen og udgivet af HabitatVision i 2015. Bogen kan købes for kr. 375,00 ved henvendelse til HabitatVision – se www.habitatvision.dk – eller den kan downloades gratis fra ovennævnte hjemmesider.

*Almindelig Cypressmos er det mest udbredte mos i Nationalpark Thy.
Lodbjerg Plantage 16.02.2015.*

Projektet har udlagt og foretaget undersøgelser i 290 prøvefelter i forskellige naturtyper fordelt over hele nationalparkens område. Hvert prøvefelt er en cirkel med en radius på 5 meter og dækker dermed 78,5 m². Analysen af de indsamlede resultater viste, at Almindelig Cypressmos (*Hypnum cupressiforme*) er det mest almindeligt forekommende mos i nationalparken.

I bogen er de forskellige naturtyper gennemgået, og i eksempelvis naturtypen klithede er Almindelig Kløvtand (*Dicranum scoparium*) den hyppigst forekommende.

Sidst i bogen i bilag 7 er der en samlet artsliste for mosser i Nationalpark Thy. I forbin-

*Almindelig Kløvtand er det hyppigst fundne mos på nationalparkens klitheder.
Lodbjerg 06.04.2016.*

delse med undersøgelsen blev der registreret 263 arter. Hertil kommer 7 arter, som er anført som registreret i nationalparken før 2014. Så i alt kendes der ifølge bogen 270 arter af mosser, som enten findes i nationalparken eller tidligere er registreret her.

Et af de 7 tidligere angivne fund er Kalk-Tveblad (*Scapania aspera*), som er et levermos, som blev indsamlet i 1868 af den kendte digter J.P. Jacobsen (1847-1885) med angivelsen ”Thy”. Sandsynligheden for, at arten er indsamlet i den nuværende Nationalpark Thy, er formentligt tvivlsomt. Det forekommer mere sandsynligt, at arten er fundet et sted i de kendte kalkforekomster nord for Nationalpark Thy.

Et par stykker af de øvrige 6 arter med tidligere fund vender vi tilbage til senere i denne artikel.

Forfatterne til ”Mosserne i Nationalpark Thy” har overset eller ikke haft kendskab til et fund af levermosset Liden Klokkesvøb (*Fossombronia incurva*), som er fundet på Agger Tange af T. Brandt Pedersen i 1979.

Så det bringer os tilbage til, at der ved udgan-

gen af 2014 var kendt 270 arter af mosser fra det område, som i dag er omfattet af Nationalpark Thy.

Egne undersøgelser

I forbindelse med gennemførelsen af ovennævnte projekt om mosserne i Nationalpark Thy blev der via BFN's Naturkurser gennemført et lille moskursus med Erik Aude og Rasmus Fuglsang Frederiksen som undervisere. Selv om kurset kun gav mulighed for at snuse lidt til den for mig ganske ukendte mosverden, gav den mig nok alligevel sparket til at se lidt nærmere på mosfloraen. I første omgang gik turene mest til plantagerne i Thy, hvor jeg med udgangspunkt i de udlagte vandreruter kiggede nærmere på mosfloraen langs stierne. Kort efter gik jeg på pension og havde derfor stort set fra den ene dag til den anden meget mere tid, der skulle udnyttes – og da gerne til noget mere meningsfyldt end bare avislæsning og fjernsynsskigteri.

Selv om levermosserne absolut ikke er den gruppe af mosser, det er nemmest at kaste sig over, var det nok fundet af et sjældent levermos i Tvorup Plantage, som i første omgang var årsagen til, at jeg hurtig fik øjnene op for, at der rent faktisk fandtes mange forekomster af levermosser i plantagerne i Thy. På et tidspunkt begyndte jeg at indtaste mine fund på netsiden "Fugle og Natur". Efterfølgende skulle det vise sig, at ikke alle registreringerne var rigtigt bestemte. På et tidspunkt henvendte en anden bruger af "Fugle og Natur" sig til mig og tilbød at hjælpe med at få mine fund rigtigt bestemt. Det var Jan Larsen, som er betjent ved Botanisk Have i København, og han interesserede sig også for levermosserne, og han havde den største ekspertise på området i Danmark lektor emeritus Kell Damsholt i baghånden. Det var så heldigt, at Kell Damsholt havde kontor i det gamle Botanisk Museum, som ligger i tilknytning til Botanisk Have. Så der blev efterfølgende sendt mange små pakker med belæg af levermosser til nærmere bestemmelse i København.

Kell Damsholt har kritisk gennemgået indsamlingerne af levermosser og hornkapsler i Danmark, som befinder sig på det tidligere Botanisk Museum – nu Statens Naturhistoriske Museum. Data om indsamlingerne er indtastet i en database med oplysninger om art, dato, indsamler, lokalitet m.v. Databasen er efterfølgende lagt på internettet, hvor man nu kan søge på den enkelte art og få både en liste over fund samt et kort over Danmark, der viser findestederne. På den måde kan man i dag skaffe sig et glimrende overblik over, hvor almindelig de enkelte arter og underarter er i Danmark, og hvor de tidligere er fundet.

I de to næste afsnit vil jeg skrive lidt om, hvad der er kommet frem af nyt i forhold til, hvad der er beskrevet i "Mosserne i Nationalpark Thy".

Genfund

Her vil jeg gennemgå nogle af de 7 arter, som ikke blev fundet i forbindelse med projektet om "Mosserne i Nationalpark Thy", men som i bogen er angivet som fundet i området før 2014. Der omtales dog kun de 3 arter, som jeg efterfølgende har genfundet i området.

Ager-Priklov. Faddersbøl 16.09.2016.

Ager-Prikløv (*Blasia pusilla*) er et levermos, som kan findes på mere eller mindre fugtige områder på stubmarker, skovspor, grøftekanter, i hjulspor og andre steder, hvor jorden bliver blottet af eksempelvis hjortevildt og kreaturer. Fra Nationalpark Thy kendes der kun et tidligere fund af arten fra 1924, hvor M. Mølholm Hansen registrerede den nordvest for Hvidbjerg Vesten Aa Kirke.

I 2016 har jeg fundet arten på et skovspor ved Vegebjerg i Nystrup Plantage og på en opkørt vej med dybe hjulspor ved Faddersbøl i udkan-ten af Tvorup Plantage.

Tynd Flerfligmos (*Lophozia attenuata*) er li-geledes et levermos, og den kan findes i skov-
bunden på ældre træstubbe og træstammer, som er under nedbrydning. Arten er registret af C. Jensen i 1901 på vestskrænten af Hanstholmknuden og dermed kan det ikke udelukkes, at fundet er gjort udenfor Nationalpark Thys nu-værende afgrænsning.

Jeg har fundet arten i 2015 på en mere eller mindre nedbrudt træstub på littorinaskrænten i Vilsbøl Plantage.

Gaffel-Stjerneløv.
Hvidbjerg Klitplantage 26.10.2016.

Gaffel-Stjerneløv (*Riccia canaliculata*) er et le-
vermos, som kan findes på fugtige mudderfla-
der i forbindelse med vandhuller, som i løbet af
sommeren mere eller mindre tørrer ud og efter-
lader en delvis fugtig mudret overflade. Arten
er tidligere registreret i 1947 af Tyge Christen-
sen på bunden af en p.t. vandløs klitsø ved Stål-
gævn Rimmer nord for Lodbjerg Fyr.

Jeg har fundet arten i 2015 ved kanten af en klit-
sø på Vangså Klithede og i 2016 ved en udtørret
andedam i Hvidbjerg Vesten Aa Plantage.

Fund af nye arter

Her gennemgås de 9 arter, som ikke er angivet
i artsfortegnelsen i bogen ”Mosserne i Natio-
nalpark Thy”, og som jeg har haft held til at
finde i 2015–16. For 3 af arterne er der – på
trods af den manglende angivelse i ”Mosser-
ne i Nationalpark Thy” – tidligere registreret
fund i den nuværende Nationalpark Thy. Data
om tidligere fund stammer fra den ovennævnte
database over indsamlinger af levermosser og
hornkapsler i herbariet på det tidligere Botanisk
Museum.

Stor Stylnem.
Tvorup Klitplantage 06.03.2017.

Stor Styltemos (*Bazzania trilobata*) er et levermos, som er sjældent forekommende i Danmark. Den vokser på mere eller mindre stenet grund på fugtige steder i skove. Der findes ingen tidligere fund af Stor Styltemos i Nationalpark Thy.

Jeg har fundet den to steder i 2015 i henholdsvis Tvorup Plantage og i Vilsbøl Plantage. Desværre ser det ud til, at bestanden i Vilsbøl Plantage er forsvundet igen. I forbindelse med skovningsaktiviteter på lokaliteten er der uheldigvis blevet lagt et bundt grene over forekomsten. Dette har tilsyneladende kvalt bestanden. Jeg har forsøgt at flytte grenene og håber derfor, at arten igen dukker op på lokaliteten. Det ser heldigvis ud til, at bestanden i Tvorup Plantage klarer sig godt – så vi stadig kan have dette sjældne levermos i Nationalpark Thy.

*Ulfefod-Flerfligmos. Nystrup Plantage
19.04.2016.*

Ulfefod-Flerfligmos (*Lophozia lycopodioides*) er et meget sjældent levermos i Danmark, men den er mere almindelig i blåbær-granskovene på Den skandinaviske Halvø. Fra Danmark kendes der kun 2 tidligere fund. I 1900 blev arten fundet af C. Jensen i Dronninglund

Storskov i det nordjyske under gran. Det andet fund er fra 1972, hvor Kell Damsholt fandt arten i nåleskov på en vejskråning langs en skovvej i Gatten Plantage i Himmerland.

I 2016 fandt jeg arten under nåleskov på Vegebjerg i Nystrup Plantage sammen med andre ret sjældne levermoser. Da det kun er det tredje fund af arten i Danmark, er det meget vigtigt, at der bliver værnet om denne forekomst på Vegebjerg.

I det hele taget er området omkring Vegebjerg – med forekomster af flere sjældne og halvsjældne mosarter – hvad man med et moderne udtryk i dag kalder et *hotspot* for især levermosser. Det er derfor vigtigt, at man fremover tager hensyn til disse forekomster i den forstmæssige planlægning for området.

Atlantisk Flerfligmos (*Lophozia atlantica*) er et meget sjældent levermos fra samme slægt som ovenstående med kun 3 tidligere fund fra Danmark. På Den skandinaviske Halvø og formentligt også på Bornholm er den kendt fra klippeterræn. I vores område er den fundet på nordvendte klitsider. Af de 3 tidligere fund fra Danmark stammer de 2 fund fra Bornholm, hvor arten er fundet i 1910 af W. Mönkemeyer ved henholdsvis Hammersø ved Hammeren samt ved Sandvig. I 1969 blev arten fundet af T.W. Böcher i området ved Østerild Plantage.

I 2016 fandt jeg arten på en nordvendt klitside i den nordlige del af Hansted Reservatet, hvor den vokser blandt Revling (*Empetrum nigrum*) og Almindelig Cypressmos.

Almindelig Hvidmos (*Leucobryum glaucum*) er et bladmos, som er almindelig i Danmark på morbund i skove og på fugtige heder samt i tilgroede skovmoser.

Arten er omtalt i bogen ”Mosserne i Nationalpark Thy” i følgende afsnit: ”Det er endvidere påfaldende, at de relativt almindelige skovarter som Alm. Hvidmos og Alm. Fladmos (*Neckera complanata*) ikke blev fundet i plantagerne i Nationalpark Thy”

Atlantisk Flerfligmos. Hansted Reservatet 19.02.2016.

Almindelig Hvidmos. Nystrup Plantage 25.10.2018.

Om arten tidligere er fundet i nationalparkens område, ved vi ikke med sikkerhed, da der ikke findes et tilgængeligt register over tidligere fund af bladmosser.

I 2015 fandt jeg Almindelig Hvidmos på 3 voksesteder i nationalparken, så den findes her, selv om den formentligt ikke er almindelig her. Den er fundet i Vandet Plantage sammen med blandt andet orkidéen Knærod (*Goodyera repens*). I Nystrup Plantage er den fundet på en næsten tilgroet sti på Vegebjerg. Det sidste fund er gjort på littorinaskrænten i Vilsbøl Plantage.

Bred Ribbeløs (*Riccardia latifrons*) vokser ger-

Bred Ribbeløs. Klitmøller Skydeterræn 30.04.2016.

ne i skygge i sumpe og langs vandløb samt i mere sjælden grad på mere eller mindre nedbrudte træstammer og stød i skovbunden. Den har en nær slægtning Smalfliget Ribbeløs (*Riccardia chamedryfolia*), som findes flere steder i Nationalpark Thy på samme biotopstyper som Bred Ribbeløs, men den er mindre fordringsfuld og kan eksempelvis også findes på og langs skovveje.

Jeg har fundet Bred Ribbeløs i 2016 mellem spredte Tagrør (*Phragmites australis*) i det sumpede område omkring den lille sø på det gamle skydeterræn syd for Klitmøller.

Mose-Lungemos (*Marchantia polymorpha*) har en nær slægtning Almindelig Lungemos (*Marchantia latifolia*), som man kan være heldig at finde på spor i plantagerne i Nationalpark Thy. Mose-Lungemos vokser i mere våde omgivelser på næringsrig mosejord, i grøfter og ved søbredder.

Selv om Mose-Lungemos ikke er nævnt i artsfortegnelsen i "Mosserne i Nationalpark Thy", kendes der et tidligere fund fra 1954 gjort af Sv. Rungby ved nordbræmmen af Flade Sø.

Jeg har fundet arten på tre lokaliteter i Nationalpark Thy i 2016. I et mere eller mindre oversvømmet areal ved vestsiden af Vandet Sø. I det fugtige areal ved Vodbakke i Nystrup Plantage. Det sidste fund er fra Faddersbøl i udkanten af Tvorup Plantage. Her ses den i dybe hjulspor i samme område som ovennævnte Ager-Prik-

løv og en hornkapselart, som vi vender tilbage til.

Bæk-Tveblad (*Scapania undulata*) er et levemos, som vokser på sten og rødder langs vandløb og søer. Den er sjælden i Danmark. I nationalparken vokser der flere af dens nære slægtninge. Den mest udbredte er Kær-Tveblad (*Scapania irrigua*), som jeg har fundet mange

Mose-Lungemos. Kvadderkær 20.05.2016.

Bæk-Tveblad. Tvorup Hul 05.11.2015.

steder i nationalparken, gerne i forbindelse med fugtige lavninger i klitheden. De øvrige arter i slægten kan vi vende tilbage til i en kommende artikel.

Bæk-Tveblad er heller ikke opført i artsfortegnelsen i "Mosserne i Nationalpark Thy", men der findes dog et tidligere fund fra Kokkær Vand, gjort af Tyge Christensen i 1990.

Jeg fandt Bæk-Tveblad ved den østlige side af Tvorup Hul i 2015, hvor den vokser i tagrørsbræmmen i forbindelse med birke-træsrodder.

Glat Hornløv (*Phaeoceros laevis* ssp. *carolinianus*) er en af de 2 hornkapsler, der findes i Danmark. Den har altid været en sjælden art med under 25 fund i Danmark, hvoraf de 3 fund er gjort i det område, der i dag dækkes af Nationalpark Thy. Den var hovedsagelig kendt fra stubmarker, men med de moderne metoder, man i dag benytter i landbruget, er den blevet en stor sjæl-

Glat Hornløv. Faddersbøl 16.09.2016.

Gulgrøn Kuglekapsel. Nordsiden af Nors Sø 07.05.2016.

denhed. I dag findes den nok mere på uopdyrkede arealer, hvor jordbunden er optrampet af kreaturer eller i hjulspor opkørt og blotlagt af traktorer og skovningsmaskiner.

Arten er ikke opført i artsfortegnelsen i "Mosserne i Nationalpark Thy", men den er fundet i 1969 ved det nordøstlige hjørne af Førbysø af Kell Damsholt.

Jeg har fundet den på yderligere 2 steder i nationalparken i 2016. Det første fund var ved et kreaturoptrampet areal i Hansted Reservatet neden for skrænten ved Sårup. Det andet fund er fra samme areal ved Faddersbøl i kanten af Tvorup plantage, hvorfra der ovenfor

Tæller	Dansk artsnavn	Latinsk artsnavn	År
263	Jævnfør bilag 7	"Mosserne i Nationalpark Thy"	2014
264	Gulgrøn Kuglekapsel	<i>Bartramia pomiformis</i>	2016
265	Stor Styltemos	<i>Bazzania trilobata</i>	2015
266	Ager-Prikløv	<i>Blasia pusilla</i>	2016
267	Almindelig Hvidmos	<i>Leucobryum glaucum</i>	2015
268	Atlantisk Flerfligmos	<i>Lophozia atlantica</i>	2016
269	Tynd Flerfligmos	<i>Lophozia attenuata</i>	2015
270	Ulvefod-Flerfligmos	<i>Lophozia lycopodioides</i>	2016
271	Mose-Lungemos	<i>Marchantia polymorpha</i>	2016
272	Glat Hornløv	<i>Phaeoceros laevis ssp. carolinianus</i>	2016
273	Bred Ribbeløs	<i>Riccardia latifrons</i>	2016
274	Gaffel-Stjerneløv	<i>Riccia canaliculata</i>	2015
275	Bæk-Tveblad	<i>Scapania undulata</i>	2015
276	Ru Krokodillemos	<i>Conocephalum salebrosum</i>	1948
277	Liden Klokkesvøb	<i>Fossombronia incurva</i>	1979
278	Mose-Dværghånd	<i>Kurzia pauciflora</i>	1901
279	Forlænget Flagelmos	<i>Odontoschisma elongatum</i>	1901

Oversigt over nye artsfund af mosser i Nationalpark Thy i årene 2015 – 2016 med udgangspunkt i tabel 7 i "Mosserne i Nationalpark Thy"

tidligere er omtalt Ager-Prikløv og Mose-Lungemos.

Gulgrøn Kuglekapsel (*Bartramia pomiformis*) er et bladmos, som blandt andet kendes på de næsten kuglerunde sporehuse. Den vokser på skyggefulde klippevægge og jordbrinker og findes hist og her i Danmark.

Slægten er repræsenteret med 2 arter i Danmark og den anden art Blågrøn Kuglekapsel (*Bartra-*

mia ithyphylla) blev fundet i forbindelse med undersøgelsen i 2014, men de fandt tilsyneladende ikke Gulgrøn Kuglekapsel.

Jeg fandt Gulgrøn Kuglekapsel i 2016 på skrænten nord for Nebelgård ved sydsiden af Nors Sø.

Afsluttende bemærkninger

Ovennævnte resultat er et udtryk for, at der er meget nyt at finde i Nationalpark Thy, hvis man har den fornødne vilje til at sætte sig ind i nye områder. Og det bliver betydeligt mere interessant, hvis man er så heldig at få hjælp, bistand og vejledning fra kolleger, som er vidende og har arbejdet med emnet gennem mange år.

Mine beskudte eftersøgninger har bevirket, at antallet af registrerede mosarter i Nationalpark Thy i perioden 2014–16 er øget med 12 arter til i alt 275 arter. Hertil kommer de 4 arter som er registreret før 2014. Så i alt kendes der for nuværende 279 arter af mosser fra Nationalpark Thy. Se i øvrigt oversigten i tabellen, som er et tillæg til bilag 7 i ”Mosserne i Nationalpark Thy”.

De kommende år vil uden tvivl medføre yderligere fund, som vi kan vende tilbage til, efterhånden som de bliver gjort.

Skulle andre gøre interessante fund af mosser i Nationalpark Thy, så hører jeg gerne nærmere herom.

Forfatterens adresse:

Stenbjerg Kirke Vej 28

7752 Snedsted

knud.knudsen@knudsen.mail.dk

Litteratur:

Aude, E og R.F. Frederiksen, 2015: Mosserne i Nationalpark Thy. HabitatVision.

Christiansen, M.S. 1984: Bregner, mosser og laver. Gads Naturforum.

Damsholt, K. 2002: Illustrated Flora of Nordic Liverworts and Hornworts. Nord. Bryol. Soc., Lund.

Damsholt, H., I. Goldberg og H. Øllgaard, 2008: Danske og videnskabelige navne på levermosser og hornkapsler i Danmark. Bryologkredsen.

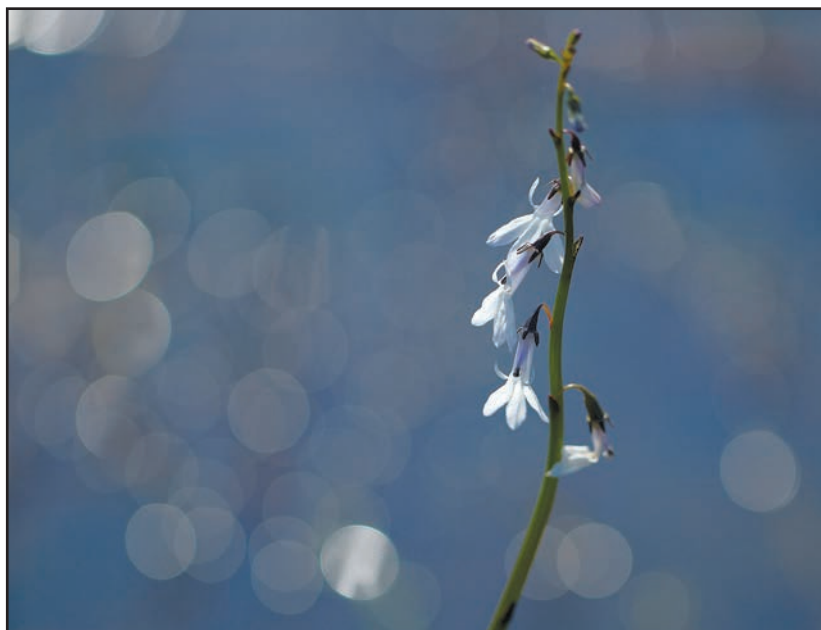
Fjernelse af mudder fra samt nyetablering af en sø på Ålvand Klithede. Del 1.

Tekst: Jørgen Nordkvist

Botaniske undersøgelser af søerne i Nationalpark Thy

En lobeliesø er en sur, næringsfattig sø, hvis karakterplanter er grundskudsplanter, dvs. planter med bladroset ved grunden. En af dis-

teter. I nærværende artikel defineres en sø en lobeliesø, hvis den indeholder mindst en af de to grundskudsplanter. Hovedudbredelsen af lobeliesøer er i området syd for Silkeborg samt i Nationalpark Thy. Specielt når det gælder lobelien, er kerneområdet Nationalpark Thy.

Blomsterstand af Tvepibet Lobelia. Foto: Ib Nord Nielsen.

se grundskudsplanter er Tvepibet Lobelia, der har givet navn til søtypen lobeliesø. Ifølge den nyligt udkomne bog Atlas Flora Danica, som er resultatet af 23 års arbejde med at undersøge udbredelsen af alle karplanter i Danmark, er antallet af søer med Lobelien faldet stærkt siden 1948. Ifølge omtalte bog er den kun fundet på 62 lokaliteter i Danmark. En anden vigtig grundskudsplante er Strandbo, der er noget mere almindelig og fundet på ca. 175 lokali-

på vegne af BFN nationalparken om midler til en botanisk undersøgelse af alle søerne i nationalparken. Pengene blev bevilget, og i 2012 og 2013 blev undersøgelsen udført af Sabine Stosiek, Holger Søndergård og Jørgen Nordkvist. De store søer som Nors Sø, Vandet Sø, Ørum Sø og Flade Sø indgik ikke i undersøgelsen, da det blev skønnet, at man havde tilstrækkelig viden om disse søer. Der blev undersøgt 217 søer, og resultaterne kan ses i tabel 1. Det var

På baggrund af tilbagegangen for Tvepibet Lobelia og lobeliesøerne mente nu afdøde Holger Søndergård, at det ville være en god ide at få iværksat naturpleje på nogle af lobeliesøerne i Nationalpark Thy. En forudsætning for en sådan naturpleje var ”et grundlæggende kendskab til søernes eksistens, naturindhold, tilstand mm”. Som følge heraf ansøgte Holger Søndergård i april 2011

Strandbo. Foto: Jens Christian Schou.

en glædelig overraskelse, at 32 % af søerne indeholdt Tvepibet Lobelie, og at 56 % af søerne indeholdt enten Lobelie eller Strandbo.

Efter 2013 er der imidlertid fundet Sortgrøn Brasenføde og Sekshannet Bækarve i Tvorup Hul, og de blev ikke fundet ved undersøgelserne i 2012-2013.

Næringsberigelse af de næringsfattige søer

Et er, at Lobelie og Strandbo findes i flere søer end forventet, men noget andet er, om de tri-

ves. Allerede før den botaniske undersøgelse i 2012-2013 vidste vi, at de næringsfattige søer blev tilført luftbårne næringsstoffer (kvælstof hovedsageligt fra landbruget). Samtidig formodede vi, at søerne på Ålvand Klithede blev tilført næringsstoffer i form af ekskrementer fra store flokke af rastende gæs. Næringsstofferne bidrager til øget vækst af planktonalger og trådalger, som kan lægge sig på grundskudsplanterne og dermed skygge for sollyset. Når disse alger dør, danner de tillige et lag af slam/mudder på bunden. Nedbrydningen af dette organiske materiale giver en udbredt iltmangel i bunden og i grundskudsplanternes rødder, og

	Antal søer med fund	Andel af de 217 søer
Tvepibet Lobelie	69	32 %
Strandbo	100	46 %
Tvepibet Lobelie og Strandbo – begge arter til stede	46	21 %
Tvepibet Lobelie eller Strandbo – en af arterne til stede	122	56 %
Gulgrøn Brasenføde	2	0,9 %
Sortgrøn Brasenføde	2	0,9 %
Nåle-Sumpstrå	2	0,9 %
Sekshannet Bækarve	3	1,4 %
Vandportulak	4	1,8 %
Hår-Tusindblad	6	2,8 %
Pilledrager	14	6 %
Smalbladet Pindsvineknop	43	20 %
Flydende Kogleaks	73	34 %
Storlæbet Blærerod	75	35 %
Mangestænglet Sumpstrå	146	67 %

Tabel 1: I de 217 undersøgte klitsøer blev der fundet 107 forskellige plantearter. I tabellen er nævnt nogle af de væsentligste arters forekomst. Søerne blev kun undersøgt ud til stovledybde, hvorfor Brasenføde m.fl. godt kan være til stede i flere af de bybere søer.

frigivne giftige forbindelser stresser planterne. Planterne får nedsat vækst og kortere rødder og dermed en dårlig forankring i den bløde bund.

Ved den botaniske undersøgelse i 2012-2013 blev det skønnet, hvor stor en del af bundarealet der var dækket af mudder. Var det over eller under 50 % af bundarealet? Resultatet efter 2012 var, at ved 80 søer (43%) var mudderaarealet under 50 %, mens det ved 107 søer (57 %) var over 50 % af arealet, der var dækket af mudder. Der var altså et omfattende problem med mere eller mindre mudder på bunden, og grundskudsplanterne trives bedst på ren sandbund.

Undersøgelse af vandkvalitet og trivsel af Strandbo i tre søer på Ålvand Klithede sammenlignet med tre referencesøer på Vangså Klithede

I 2013 iværksatte lektor Ole Pedersen fra Københavns Universitets Ferskvandsbiologiske Laboratorium en undersøgelse for at ”vurdere indflydelsen af de rastende gæs på klitsøernes vegetation”.

Der blev valgt tre søer på Vangså Klithede som referencesøer og tre søer på Ålvand Klithede, hvor man formodede, at der var flere rastende gæs. Efter undersøgelsesperiodens udløb viste gåsetællinger, at der var gæs på Ålvand Klithede, mens der ingen var på Vangså Klithede. Der blev målt en række vandkemiske parametre såsom pH, alkalinitet (et mål for mængden

Bladroset af Tvepibet Lobelia på ren mudderbund. Foto: Jørgen Nordkvist.

af basisk reagerende stoffer), ledningsevne (et mål for mængden af ioner), total fosfor, klorofyl (et mål for mængden af planktonalger) og CDOM (et mål for mængden af brune humus-stoffer). Desuden blev der i hver af de seks søer udsat fem pletter med Strandbo i 15 cm dybde for at følge vækst og udvalgte fysiologiske parametre som f.eks. undervandsfotosyntese. Resultaterne viste, at der stort set ikke var nogle forskelle mellem Ålvand Klithede og Vangså Klithede vedrørende vandkemi og planternes trivsel. Spørgsmålet er så, om der kan være andre faktorer, der påvirker grundskudsplanternes trivsel. Her var Ole Pedersen inde på, at det var sedimentets/bundmaterialets egnethed som voksested, der var afgørende. Som tidligere nævnt mistrives grundskudsplanterne jo mere slam/mudder, der er på bunden.

Forslag om fjernelse af mudder fra bunden

Allerede før 2001 har man med succes fjernet sediment fra Ål Præstesø sydvest for Varde med det resultat, at Tvepibet Lobelia genindvandre-

de. På baggrund af sådanne erfaringer ansøgte man derfor om tilladelse til at fjerne mudder fra en sø på Ålvand Klithede. På kortet (fig. 1 er indtegnet, hvilke tre søer (Ålvand 1-3) der indgik i undersøgelsen af vandkvaliteten. Ole Pedersen udførte nu nogle undersøgelser, hvor bundmaterialet blev delt i det øverste mudderslag med meget organisk stof og det nederste lag hovedsageligt bestående af sand.

På begge lag blev det målt, hvor meget ilt der skulle bruges til nedbrydning af det organiske stof. Resultatet viste klart, at det nederste lag, hvor muddret var fjernet, havde et lavere iltforbrug, end hvis muddret ikke var fjernet, og dette er gavnligt for grundskudsplanterne. Man fik nu tilladelse til at fjerne mudder/slam fra Ålvand 3, der er den sø, hvor bunden indeholder mest mudder. Samtidig havde den botaniske søundersøgelse i 2012 vist, at Ålvand 3 kun indeholdt nogle Strandbo i den sydlige ende, mens Ålvand 2 indeholdt både Lobelia og Strandbo.

Fig 1: Kort over den nordvestlige del af Ålvand Klithede. De 3 søer (Ålvand 1-3), der indgik i undersøgelsen af vandkvaliteten, er cirklet med rødt.

Grundigere botaniske registreringer af Ålvand 2 og 3

For at undersøge om fjernelsen af muddret vil medføre, at grundskudsplanterne vil indvandre, udførte Signe Kappel Jørgensen fra Nationalpark Thy i 2014 en grundigere registrering af planterne i Ålvand 2 og 3, hvor Ålvand 2 skulle være en referencesø (med Tvepibet Lobelie), og hvor der ikke blev fjernet mudder. Efter fjernelsen af mudder fra Ålvand 3 – som fandt sted i september 2016 – er det meningen, at de to søer skal følges med nøjagtig den sam-

me metodik i 2017 og i årene fremover. I november 2016 blev der også udgravet en ny sø i den nordlige del af Ålvand Klithede tæt på Tvorup Klitplantage. Formålet er at se, om det er mest effektivt – med hensyn til indvandring af grundskudsplanter – at fjerne mudder fra en allerede eksisterende sø eller at nyetablere en sø. Det bliver spændende at følge udviklingen.

*Forfatterens adresse:
Markvænget 14C
7700 Thisted
nordkvist@mail.dk*

Litteraturliste:

Hartvig, P. 2015: Atlas Flora Danica. Gyldendal, København.

Pedersen, O. m.fl. 2016: Lobeliesøer – trusler og restaurering. Vand og jord. 23. årgang nr. 2, maj 2016.

Skriver, J., 2016: Gåserigdom forarmer sjældne lobeliesøer og Renovationen rykker ud i fuglenes våde terræn. Naturnyt 1/2016. BFN.Bladroset af Tvepibet Lobelie på ren mudderbund. Foto: Jørgen Nordkvist.

Debat om urørt skov i Danmark

Af Jens Handrup

Den 23. november 2016 møder der 50 betalende gæster frem til BFN's debatområde, "Skal vi have mere urørt skov?" Gæsterne er kommet for at blive klogere på, hvad begrebet urørt skov dækker over, hvor meget urørt skov vi skal have og hvorfor. Det er der indbudt tre kompetente oplægsholdere til – hver fra deres ståsted – at gøre rede for.

Politikeren: "Naturpakken Fri og Vild – naturpolitik på naturens præmisser"

"Det interessante for mig ved Alternativet var, at de ville komme med et bud på en seriøs bæredygtig omstilling af det danske samfund. Partiet opfattede biodiversiteten og den frie, vilde natur i Danmark som truet. Derfor meldte jeg mig til arbejdet med opbakning fra DN, hvor jeg var ansat. Partiet blev det første i Danmark nogensinde til at beskrive en samlet naturpolitik, og i halen på den fulgte der en naturpakke, som vi kaldte Fri og Vild," fortæller Christian Poll, som er miljøordfører for Alternativet og arkitekten bag partiets naturpakke.

"Den danske natur er lidt flad og kedelig – så friseret. Vi vil sætte store dele af skoven fri. Fri

Draved Skov. Foto: Nanna Gad.

for skovdrift. Dens formål skal være at tilvejebringe borgerne gode naturoplevelser og samtidig standse tilbagegangen i biodiversiteten – og helst vende den til fremgang. Vi vil gerne - for naturens skyld - standse den egentlige skovdrift i alle 107.000 ha. statsskov, hvilket sagtens kan forenes med et disciplineret friluftsliv. Vores skovpakke peger bl.a. på, at der er plads til 11.000 ha. mere urørt skov i Thy. I dag er her 127 ha. Urørt skov er en forholdsvis billig måde at styrke biodiversiteten på."

Christian Poll fremhæver endvidere betydningen af en intelligent udvælgelse af de bedst egnede områder, hvor overgangen skal ske over en periode på 10-20 år. Han ser desuden store muligheder for oprettelse af mere urørt skov på mange af naturperlerne i privatskovene, som udgør 82% af det danske skovareal. Det kunne realiseres gennem diverse tilskudsordninger.

Under den efterfølgende debat fremgår det, at Alternativets opfattelse af urørt skov er at forme skoven mod større biodiversitet med størst mulig offentlig adgang – men selvfølgelig uden motorstøj. Der må ikke drives skovdrift. Men urørt skov skal ikke udelukke hverken mennesker, græssende dyr eller naturgenopretning.

Statsskovrideren: Forvaltning af lovgivningen og regeringens naturpakke

”Ja, vi skal have mere urørt skov i Danmark, men spørgsmålet er: Hvor meget? Det skal vi, fordi der ligger en EU-aftale om senest i 2020 at stoppe tilbagegangen i biodiversiteten, og det skal vi i henhold til regeringens naturpakke, som jeg skal administrere efter. Efter Rio konferencen i 1992 lavede Danmark en naturskovsstrategi, og i 2005 indførtes (efter en række biodiversitetsprincipper) den naturnære skovdrift. I 2007 skulle statsskovene FSC (Forest Stewardship Council) certificeres, hvilket i praksis vil sige en bæredygtig skovdrift, der inkluderer naturen, og hvor trævæksten ikke må være mindre end fældningen. Det betød samtidigt, at 10 % af skoven skulle udlægges som urørt skov, og 5 % skulle være biodiversitetsarealer med tilsyn af nøglebiotoper.” Sådan opridser statsskovrider med ansvar for statsskovene i Thy og Hanherred, Ditte Svendsen, vejen til den nuværende drift og strategi for klitplantagerne i Thy.

Efter en indfasningsperiode på 10-50 år er endemålet for urørt skov en varieret løvskov af hjemmehørende træarter i balance med sig selv og generelt med en høj biodiversitet. Det ser Ditte Svendsen som en meget stor udfordring på disse kanter med den salte blæst og en jordbund af fygesand.

”Her er klimaksvegetationen ikke frodig løvskov, men dværgbuskhede! Rydder vi alle træerne eller lader plantagen stå urørt, vil den ikke springe i løvskov. Klitplantagerne er etablerede af ikke hjemmehørende arter af nåletræer, hvis frø jorden nu er fuld af. Efter mange hundrede års fravær af løvskov er frøene der simpelthen ikke,” uddyber hun.

”I den nye nationalparkplan 2016-22 er der mest fokus på at tilgodese klitheden, hvor plantagerne visse steder rækker langt ud i klitlandskabet. Her er vi i gang med – for biodiversitetens skyld – at rydde op til 1500 ha. skov.

Inde i plantagerne har vi udlagt 10 % som biodiversitetsskov (løvskov med nedsat træproduktion, hvor der efterlades enkelte store træer ved (pluk)hugst, hvor der evt. afgræsses, og hvor afvandingsgrøfterne måske blokeres, red.). Desuden har vi udlagt et stykke bestående plantage med Sitkagran som urørt skov. Det skal være et referenceareal, hvor vi kan følge udviklingen og konsekvenserne ved denne strategi.”

Skovrider Ditte Svendsen. Foto: Ole Lind.

Målet med regeringens naturpakke fra 2016 er i første omgang 25.000 ha. urørt skov, hvoraf kun 13.000 ha. er nyudlagte arealer. 6.000 ha. skal være biodiversitetsskov og resten skal være urørt skov med eller uden naturpleje i form af græsning.

Forstmanden: En bæredygtig skov har en væsentlig træproduktion

Hvis vi skal finde modstridende interesser omkring urørt skov, kan fronten afsøges mellem forstfolk og biologer.

Jakob Svendsen-Tune, skovrider og rådgiver i skovdyrkerforeningen for de private skovejere i Nord- og Østjylland har svært ved at skjule sin begejstring for træ som et fantastisk naturprodukt.

”I Danmark har vi kun en egenproduktion af træ på 20 %, resten importeres. Træ er et meget værdifuldt nytteprodukt, som samfundet efterspørger på en lang række områder.

Foruden dets store værdi som tømmer og CO2-neutralt brændstof kan træ desuden raffineres til næsten hvad som helst, fx dieselolie, flasker og tøj,” siger han og fortsætter:

”Skovdriften er i mine øjne kun bæredygtig, når den er socialt, miljømæssigt og økonomisk bæredygtig. Skoven er bæredygtig, når den foruden en væsentlig træproduktion kan levere alle samfundets efterspurgte ydelser.

Der findes i dag 32.000 ha. urørt privatskov på skovarealer, hvor konventionel skovdrift af den ene eller anden grund ikke er attraktiv, og det har skovejerne det fint med. Den private skovdrift er i bevægelse. Vi skal dyrke biodiversitet. Vi skal udvikle urørt skov på de arealer, der er uegnede til skovdrift. Men, vi skal også have for øje, at en fornuftig bæredygtig skovdrift udmærket kan medføre en højere biodiversitet, end hvis vi lader den være urørt og bare vender ryggen til.”

Ændret skovdrift i forskellige hastigheder, men i samme retning

Under debatten fastslår Christian Poll, at vi skal fremme biodiversiteten, forme de skovtyper, man vil have, og give dem fri til offentlig benyttelse. Han ser ikke økonomien som et mål, men som et middel til at opnå de egentlige mål.

Ditte Svendsen peger på, at en meget lang indfasningstid er det bedste udgangspunkt for urørt skov, men at biodiversitetsskov er den bedste løsning for Thy. ”Urørt skov giver ingen mening. Den vil under vores forhold blive monoton og artsfattig.”

Jakob Svendsen-Tune ser gerne skovarealet fordoblet på en trægeneration. ”Vi har behov for en stor tømmerproduktion på en bæredygtig måde, og det er de private skovejere slet ikke imod. Statsskovdriften har det jo med at danne præcedens for privatskovene.”

Raden rundt er der således enighed om, at vi skal arbejde mod større biodiversitet i skovene. Vi skal have mere urørt skov – som der godt må ’røres’ ved. Divergerende opfattelser af begrebet urørt skov giver desværre anledning til uheldig forvirring.

Alternativet ønsker 107.000 ha. urørt skov, forskerne foreslår 75.000 ha. og miljøministeren ønsker 13.000 ha. ny urørt skov!

Retningen er den samme, men på forskellige niveauer!

*Forfatterens adresse:
Tøttrupvej 5
7752 Snedsted
handrup@dlgtele.dk*

Nordvestjyllands plantevækst

- en oversigt udarbejdet af Holger Søndergård

I forbindelse med opbygningen af BFNs Naturdata har Holger Søndergård gennem en længere årrække systematisk gennemgået dansk botanisk litteratur samt arkiverne på Dansk Herbarium for oplysninger om forekomster af planter i Nordvestjylland.

På grundlag af denne registrering kan BFNs Naturdata sammenligne mange plantearters nutidige forekomster med tidligere tiders forekomster. Disse kan ses for foreningens hjemmeside under <http://bfm-nyt.dk/om-naturdata/naturdata/>.

Registreringen har koncentreret sig om de nordvestjyske topografisk-botaniske distrikter:

TBU 5 Øster Han Herred

TBU 6 Vester Han Herred og Nordthy

TBU 7 Midt- og Sydthy samt Thyholm

TBU 8 Mors

TBU 9 Salling

Holgers gennemgang er samlet i en lang oversigt, som indeholder en kort beskrivelse af udbredelsen af næsten 2.100 arter, deres udbredelse i Nordvestjylland, artens oprindelse, status og trusler samt oplysninger samt eventuelle litteraturhenvisninger m.m.

*Skotsk Lostilk. Sjældent, men i fremgang i Nordvestjylland.
Foto: Ib Nord Nielsen.*

Mange af de indsamlede oplysninger indgår selvfølgelig i BFNs Naturdata, og er på den måde tilgængelig for interesserede. Holger har benyttet oversigten til eget brug i forbindelse med opbygning af databasen, og har koncentreret sig om præsentationen i BFN's Naturdata. Oversigten har derfor ikke tidligere været offentliggjort.

Oversigten er opstået efter utallige timers systematisk arbejde, og indeholder mange interessante og nyttige botaniske oplysninger. Biologisk Forening for Nordvestjylland finder derfor, at oversigten fortjener offentliggørelse, og den vil således blive tilgængelig på foreningens hjemmeside.

På de følgende sider er gengivet uddrag af oversigten, som ikke er vedligeholdt efter Holgers død i 2015.

Her vises tre udsnit fra oversigten. Hele tabellen og nærmere forklaringer kan ses på foreningen hjemmeside <http://bfn-nyt.dk/>.

Arts-nr.	Artsnavn	A Kat.	B Re	C Oprin	Oplysninger
1	Otteradet Ulvefod	10	+		Se database og artsdata.
4	Femradet Ulvefod	10	+		Se database og artsdata.
5	Alm. Ulvefod	10	+		Se database og artsdata.
6	Liden Ulvefod	10	+		Se database og artsdata.
8	Bjerg-Ulvefod	12			Fredet iflg. bkg. af 4-2-1991. Seneste fund i DK i 1991 ved Kistrup, Viborg (FN).
9	Flad Ulvefod	1	+		Se database og artsdata.
10	Cypres-Ulvefod	3	+		Se database og artsdata.
12	Dværgulvefod	4	+		Se database og artsdata.
15	Sortgrøn Brasenføde	6	+		Se database og artsdata.
16	Gulgrøn Brasenføde	6	+		Se database og artsdata.
19	Liden Padderok	12			I Jylland kun fundet i klitområde mellem Lønstrup og Hirtshals (FN). Flere forekomster på Sjælland.
20	Tråd-Padderok (Dværg-Padderok)	12	+?		Forsvundet fra DK (FF 2012) Eneste fund i DK er en angivelse fra Thy fra 1834, der måske skyldes en fejlangivelse.

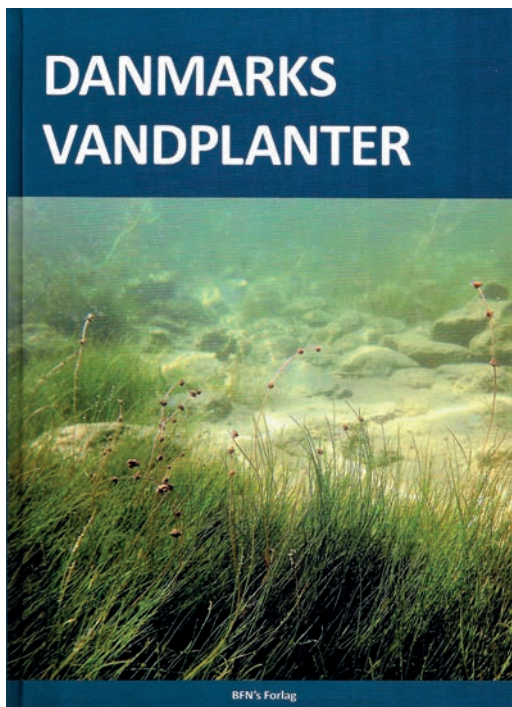

Vår Kobjælde - Holmsø Hede. Sårbar i Danmark (V i Rødliste 1997). Foto Ib Nord Nielsen.

Arts-nr.	Artsnavn	A Kat.	B Re	C Oprin	Oplysninger
2131	Tidlig Ærenpris	12			Af de fleste regnet som hjemmehørende i DK, men forsvundet (EB i FF 2012). Formentlig forsvundet fra DK (Løjtnant og Worsøe 1993).
2132	Flerfarvet Ærenpris	12	+		Af de fleste regnet som hjemmehørende i DK (EB i FF 2012). TBU 1926: Kendt fra alle 5 distrikter. DdF 1943: Kendt fra alle 5 distrikter. DF 1981: Kendt fra alle 5 distrikter. Distr. 7: Ruderat ved Dragsbæk 1917 (Bot.T. bd. 36, 1919). Alm. i haver på Thyholm –Sydthy (J.A.Weile 1916). Distr. 8: Agerø 1962 (A. Hansen og A. Pedersen).
2133	Blank Ærenpris	12	+	I+N	Naturlig spredning til DK kan være mulig (EB i FF 2012). DdF 1943: Ingen fund. DF 1981: Kendt fra distr. 7. Distr. 7: Ny for distr. 7 i 1960 på mark ved Kobberød Strand (Bot.T. bd. 56). Thisted Losseplads i 1967 (Bot.T. bd. 65).
2134	Mat Ærenpris	12	+		Af de fleste regnet som hjemmehørende i DK (EB i FF 2012). TBU 1926: Kendt fra distr. 7. DdF 1943: Kendt fra distr.7 og 8. DF 1981: Kendt fra distr. 8. Distr. 7: Ruderat ved Dragsbæk 1917 (Bot.T. bd. 36, 1919).

Arts-nr.	Artsnavn	A Kat.	B Re	C Oprin	Oplysninger
4006	Bermudagræs (Hundetandsgræs)	12		I	Fra Afrika. Kendt fra østlige DK.
4007	Alm. Fingerhirse	12		I	Kun fundet i østlige DK (JCS 2009).
4011	Semaforgræs	12		I	Fra Nord- og Sydamerika. Fundet i Østjylland og Sjælland (JCS 2009).
4022	Rugrenet Hvene	12		I	Fra Nordamerika og Grønland. Enkelte fund i DK, bl.a. Aalborg 1929.
4024	Storakset Hejre	12	+	I	Fra Middelhavsområdet. Distr. 7: Thisted 1967 (JCS 2009).
4026	Sitregræs	12		I	Fra Central-asien og Iran. Kendt fra Sønderjylland 1870 (JCS 2009).
4035	Canadisk Hundekvik	12		I	Fra Nordamerika. Fundet bl.a. Aalborg 1968 (JCS 2009).
4040	Virginsk Hundekvik	12		I	Fra Nordamerika. Dyrkes som prydgæs. Bl.a. Aalborg 1963.
4045	Guldgræs	12	+	I	Fra Middelhavsområdet. Distr. 7: Hørdum 1968 (JCS 2009).
4050	Bjerg-Rug	12		I	Bl.a. Nørresundby 1929 (JCS 2009).

Nye bøger fra BFN's Forlag

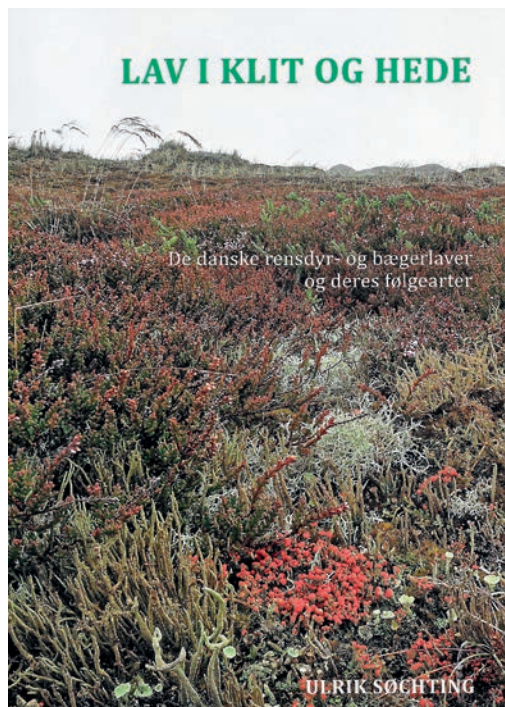

Danmarks Vandplanter.

Jens Chr. Schou, Bjarne Moeslund, Lars Båstrup-Spohr, Kaj Sand-Jensen (2017).

558 sider + feltnøgle 48 sider.

Introduktionspris: 400 kr. + evt. forsendelse

Lav i klit og hede. De danske rensdyr- og bægerlaver og deres følgearter.

Ulrik Søchting (2017).

112 sider.

Pris: 75 kr. + evt. forsendelse

Bøgerne kan bestilles hos BFN's Forlag på:

forlagsbestyrer@bfnsforlag.dk

BFN-medlemmer får 20% rabat på bogkøb.

Besøg forlagets hjemmeside www.bfnsforlag.dk

Biologisk Forening for Nordvestjyllands bestyrelse og arbejdsgrupper:

Formand:

Poul Nystrup Christensen, Herningvej 64,
6950 Ringkøbing. - Tlf. 22157738.
pnystруп@live.dk

Næstformand:

Marianne Riis, Bygholmvej 70,
7742 Vesløs. - Tlf. 40777210
marianne_riis@hotmail.com

Kasserer:

Ib Nord Nielsen, Michel Wester 17 A,
Klitmøller, 7700 Thisted. - Tlf. 40579323
ib.nord.nielsen@gmail.com

Sekretær:

Lars Smith, Højrisvej 2,
7900 Nykøbing Mors. - Tlf. 98811533
hojrisvej2@gmail.com

Bestyrelsesmedlem:

Jan Salmonsens, Mads Posts Vej 5,
Klitmøller, 7700 Thisted. - Tlf. 97975148.
salmonsens@pc.dk

Redaktør af BFN-NYT:

Nanna Gad, Villerupvej 5,
7755 Bedsted. - Tlf. 97945025
nannagad@gmail.com

Leder af BFN's Naturkurser:

Jens Handrup, Tøttrupvej 5,
7752 Snedsted. - Tlf. 97936610

BFN-arrangementer:

Jørgen Nordkvist, Markvænget 14C,
7700 Thisted - Tlf. 97924165
nordkvist@mail.dk

Knud-Allan Knudsen, Villerupvej 5
7755 Bedsted. - Tlf. 97945025
nannagad@gmail.com

Else M. Kristensen
- Tlf. 97985324
else.mk@live.dk

Medlemskartotek:

Birgit og Carsten Schultz, Nørbyvej 18, Tved,
7700 Thisted. - Tlf. 97981594.
birgitogcarsten@gmail.com

BFN's Forlag:

Knud Knudsen, Stenbjerg Kirke Vej 28,
Stenbjerg, 7752 Snedsted. - Tlf. 96187008.
knud.knudsen@knudsen.mail.dk

**Naturplejenetværket for
Nordvestjylland:**

Hamish Stewart, Østerstrandvej 4,
Skyum, 7752 Snedsted.
hamish@mail.dk

Leder af »Hummerhuset«, i Klitmøller:

Leo Salmonsens, Vinkelsti 3,
Klitmøller, 7700 Thisted. - Tlf. 97975246.

Leder af »Tvedf. Gl. Skole» i Tved:

Birgit og Carsten Schultz - se adresse ovenfor.

Nordvestjysk Ringmærkningsgruppe:

Jan Salmonsens - se adresse ovenfor.

Det grønne råd i Thisted Kommune:

Hans Henrik Hust, Legindvej 39, Jestrup,
7752 Snedsted. - Tlf. 97939120.

Grønt råd - Morsø Kommune:

Elsemarie Kragh Nielsen, Vustholmevej 128,
9690 Fjerritslev. - Tlf. 40478475.

Brugerrådet for Naturstyrelsen Thy:

Marianne Riis - se adresse ovenfor.

Nationalpark Thy - Nationalparkrådet:

Poul Nystrup Christensen - se adresse ovenfor

BFN's Fuglestudiekredse:

Elly Hansen, Kystvejen 75, Svankær,
7755 Bedsted. - Tlf. 29467553.

Hans Henrik Larsen, Limfjordsvej 5,
Lyngs, 7790 Thyholm. Tlf. 26608660.

BFN's Naturdata:

Knud Knudsen, Stenbjerg Kirke Vej 28,
Stenbjerg, 7752 Snedsted. - Tlf. 96187008.
knud.knudsen@knudsen.mail.dk

RETURADRESSE:

Biologisk Forening for Nordvestjylland
Ørhagevej 189, Klitmøller
7700 Thisted

B**POST****PP**

DANMARK

Foreningens sponsorer i 2017:

*Sparekassen Thy • Sønderhå-Hørsted Sparekasse • Thy-Mors Energi
Nykredit • Andelskassen Midtthy • Sparekassen Vendsyssel
Dolle, Frøstrup • Thisted Bryghus • Malte Haaning Plastic
Snedsted Turistbusser • America A/S*

Læs i dette nr.:

Vi skal ud i naturen	101
Mosser i Nationalpark Thy	102
Sø på Ålvand Klithede	113
Debat om urørt skov i Danmark	118
Nordvestjyllands plantevækst	121
Nye bøger fra BFN's Forlag	124

